

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1905.

Första Kammaren.

N:o 37.

Torsdagen den 27 april.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Herr statsrådet *von Friesen* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående lönerogleringar för prästerskapet i föreslagna nya församlingar i Stockholm; och

2:o) angående anslag för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor m. m.

Justerades protokollen för den 13, 14 och 19 i denna månad.

Upplästes följande två ingifna läkareintyg:

Kontraktsposten d:r *P. Sörensson* är af sjukdom (blodpropp i benet) tillsvidare förhindrad att bevista Riksdagen, hvilket härmed intygas.

Lund 23 april 1905.

Jacques Borelius.
Med. D:r, Professor.

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr *Harald Sternhagen* till följe af sjukdom (ischias) är förhindrad att deltaga i förhandlingarna vid riksdagen, betygar på heder och samvete

Göteborg den 25 april 1905.

Abr. H. Westman.
Leg. läkare.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 65, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Första Kammarens Prot. 1905. N:o 37.

Den, som, i enlighet med Första Kammarens beslut och utskottets hemställan, vill, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, till upprättande af en ordinarie professur i medicinsk gymnastik och ortopedi vid karolinska mediko-kirurgiska institutet på ordinarie stat beviljar ett anslag af 6,000 kronor, däraf 4,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar, med rätt för blifvande innehafvare af denna professur till ålderstillägg och pension i enlighet med hvad därom för de ordinarie professorerna vid nämnda institut är stadgadt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, afslagit utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 48.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 317, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 73 ja och 149 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 167 ja och 197 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 65, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som, i enlighet med Första Kammarens beslut och utskottets hemställan, vill, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, dels på extra stat för år 1906 anvisar ett anslag af 2,000 kronor att utanordnas till biträdande läraren vid gymnastiska centralinstitutet S. Wallgren såsom personligt lönetillägg, dock med skyldighet för honom att underkasta sig den utvidgade tjänstgöring, som kan för honom bestämmas, dels ock på ordinarie stat för gymnastiska centralinstitutet uppför ett anslag af 250 kronor

att användas till materiel för undervisning i medicinsk gymnastik och ortopedi vid institutet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens beslut, afslagit utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 46.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsänt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 318, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 29 ja och 192 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 105 ja och 238 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 65, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som, i enlighet med Första Kammarens beslut och utskottets hemställan, vill, att Kungl. Maj:ts i punkten 128 under åttonde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till understöd för fortsatt utgifvande under åren 1905 och 1906 af tidskriften Mimer icke af Riksdagen bifalles, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens beslut, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, till understöd för fortsatt utgifvande under åren 1905 och 1906 af tidskriften Mimer på extra stat för år 1906 anvisat ett anslag af 2,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 110;

Nej — 29.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 319, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 84 ja och 132 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 194 ja och 161 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 66 föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som, i enlighet med Första Kammarens beslut och utskottets hemställan, vill, att herr J. Bromées i Billsta m. fl. inom Andra Kammaren väckta motion (n:o 81) angående anslag till vice häradshöfdingen G. E. Fahlcrantz icke må af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, i anledning af berörda motion åt vice häradshöfdingen G. E. Fahlcrantz beviljat ett anslag af 15,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 40.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 320, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 105 ja och 115 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 208 ja och 155 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 93, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att Riksdagen på extra stat för år 1906 till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel beviljar ett anslag af 5,920,900 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit att på extra stat för år 1906 till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel bevilja ett anslag af 4,914,900 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 127;

Nej — 15.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 321, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 38 ja och 178 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 165 ja och 193 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 93, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, för anordnande af ett torpedbatteri vid stora inloppet till Karlskrona m. m. beviljar ett anslag af 718,300 kronor och däraf anvisar på extra stat för år 1906 ett belopp af 359,150 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, afslagit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 129;
Nej — 12.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 322, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 46 ja och 175 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 175 ja och 187 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 94 föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som, i enlighet med Första Kammarens beslut och utskottets hemställan, vill,

I) att Riksdagen, i anledning af hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarna föreslagit i fråga om beviljande af anslag till dyrtidstillägg, må, för beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante inom de olika departementen jämte härtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1906 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

under andra hufvudtiteln	.....	kronor	63,000: —
» tredje	»	»	4,200: —
» fjärde	»	»	14,288: —
» femte	»	»	36,000: —
» sjätte	»	»	900,000: —
» sjunde	»	»	50,000: —
» åttonde	»	»	80,000: —
» nionde	»	»	85,000: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräkning af dyrtidstillägg skola gälla följande grunder:

1:o) Dyrtidstillägg utgår med tio procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 500 kronor.

2:o) Från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas:

a) de tjänstemän och betjante, i hvilkas aflöning ingår bostads- eller boställsförmån in natura;

b) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,000 kronor;

c) de tjänstemän och betjante, hvilkas sammanlagda inkomster af arbete, dyrtidstillägget oberäknadt, år 1904 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 7,000 kronor;

d) de tjänstemän och betjante, hvilkas aflöningsförmåner vid 1901, 1902, 1903 eller 1904 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

3:o) Dyrtidstillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjante, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder.

4:o) Dyrtidstillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Där aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel, beräknas dyrtidstillägg endast å den del däraf, som utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universitetet, i hvilkas aflöning ingå jämväl andra medel än statsmedel, dyrtidstillägg må beräknas å hela det belopp, hvartill aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå.

5:o) Dyrtidstillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner: lön;

tjänstgöringspenningar, däri inberäknadt häradskrifvare tillkommande tillägg till deras fasta tjänstgöringspenningar;

kontant bostads- och inkvarteringsersättning;

arfvode;

med lön likställdt lönetillägg; samt

dagaflöning vid flottan.

6:o) Dyrtidstillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af dessa, nämligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befordrad; samt

7:o) Dyrtidstillägget anses tillhöra lönen.

II) att dyrtidstillägg i enlighet med de af utskottet föreslagna grunder jämväl må för innevarande år utgå till tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa;

III) att, i anledning af hvad justitieombudsmannen föreslagit, Riksdagen må, för beredande af dyrtidstillägg enligt ofvanstående grunder åt tjänstemännen vid justitieombudsmansexpeditionen, för år 1905 anvisa ett belopp af 800 kronor att utbetalas af riksgäldskontoret; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit,

I) att Riksdagen, i anledning af hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarna föreslagit i fråga om beviljande af

anslag till dyrtidstillägg, må, för beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante inom de olika departementen jämte därtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedan nämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1906 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

under andra hufvudtiteln	kronor	12,500: —
» tredje »	»	2,400: —
» fjärde »	»	9,500: —
» femte »	»	28,000: —
» sjätte »	»	818,700: —
» sjunde »	»	30,000: —
» åttonde »	»	65,000: —
» nionde »	»	67,900: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräkning af dyrtidstillägg skola gälla följande grunder:

1:o Dyrtidstillägg utgår med tio procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 300 kronor.

2:o Från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas:

a) de tjänstemän och betjante, i hvilkas aflöning ingår bostads- eller boställsförmån in natura;

b) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 5,000 kronor;

c) de tjänstemän och betjante, hvilkas sammanlagda inkomster af arbete, dyrtidstillägget oberäknadt, år 1904 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 5,000 kronor;

d) de tjänstemän och betjante, hvilkas aflöningsförmåner vid 1901, 1902, 1903 eller 1904 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

3:o Dyrtidstillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjante, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder.

4:o Dyrtidstillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Där aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel, beräknas dyrtidstillägg endast å den del där af, som utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten, i hvilkas aflöning ingå jämväl andra medel än statsmedel, dyrtidstillägg må beräknas å hela det belopp, hvartill aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå.

5:o Dyrtidstillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner: lön;

tjänstgöringspenningar, däri inberäknadt häradskrifvare tillkommande tillägg till deras fasta tjänstgöringspenningar;

kontant bostads- och inkvarteringsersättning;

arfvode;

med lön likställt lönetillägg; samt

dagaflöning vid flottan.

6:o) Dyrtidstillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af dessa, nämligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befordrad; samt

7:o) Dyrtidstillägget anses tillhöra lönen.

II) att dyrtidstillägg i enlighet med de af utskottet föreslagna grunder jämväl må för innevarande år utgå till tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa;

III) att, i anledning af hvad justitieombudsmannen föreslagit, Riksdagen må, för beredande af dyrtidstillägg enligt ofvanstående grunder åt tjänstemännen vid justieombudsmansexpeditionen, för år 1905 anvisa ett belopp af 600 kronor, att utbetalas af riksgäldskontoret.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 34.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerat och afsänt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 323, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 64 ja och 158 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 170 ja och 192 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts den 19 innevarande april bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, angående förändrad lydelse af 2, 10 och 17 §§ nådiga förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 13 juli 1887.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets den 19 innevarande månad bordlagda memorial n:o 84, i anledning af remiss med öfverlämnande af uppgift å förändringar år 1904 i statsverkets inkomster af för dess räkning uttarenderade kronoegendomar m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran första särskilda utskottets den 19 innevarande april bordlagda utlåtande, n:o 4, och andra särskilda utskottets samma dag bordlagda utlåtande, n:o 5, äfvensom konstitutionsutskottets den 14 i nämnda månad bordlagda utlåtande n:o 6.

Herr Blomberg erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag an- håller, att detta konstitutionsutskottets betänkande måtte uppföras till behandling vid kammarens plenum onsdagen den 3 maj.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo sammansatta stats- och lagutskottets den 14 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 11, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt folkbibliotek m. m., dels ock en med föranledande af propositionen väckt motion.

Genom en den 31 december 1904 aflåten proposition, n:o 47, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden, föreslagit Riksdagen, jämte annat, att

»dels medgifva,

att understöd af statsmedel till ett belopp af högst 75 kronor, för år räknadt, må enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, utgå till skoldistrikt utom Stockholm och Göteborg samt till territoriell församling i nämnda städer för upprättande och underhåll af församlingsbibliotek äfvensom till lokala föreningar, hvilka af Kungl. Maj:t förklaras härutinnan likställda med skoldistrikt, för upprättande och underhåll af föreningsbibliotek, under följande villkor:

att föreningsbiblioteks angelägenheter vårdas af en styrelse, som utgöres af fem af föreningen valda ledamöter;

att biblioteksstyrelse för hvarje bibliotek utser föreståndare eller bibliotekarie, som handhafver den närmaste skötseln af boksamlingen och däröfver upprättar katalog;

att bibliotek är uppställt i lämplig lokal och regelbundet vissa tider i veckan kostnadsfritt eller mot låg afgift hålles tillgängligt för allmänheten inom bibliotekets verksamhetsområde;

att bibliotek hålles försäkradt mot eldskada;

att böcker af osedligt innehåll ej må med bibliotek införlifvas;

att beviljad statsbidrag må användas endast till inköp och in- bindning af böcker samt tryckning af katalog;

att vederbörande skoldistrikt, församling eller förening för samma ändamål anslagit eller annorledes anskaffat minst lika stort belopp som statsbidraget;

att böcker, som inköpts för statsbidrag och nyssnämnda af skol- distrikt, församling eller förening anskaffade medel, ej må afhändas biblioteket;

att, då föreningsbibliotek, för hvilket åtnjutits statsunderstöd, upplöses, till vederbörande skoldistrikt eller församling skola för in- förlifvande med dess bibliotek öfverlämnas de böcker, som på nyss- nämnda sätt förvärfvats; och

att biblioteken skola vara underkastade inspektion af vederbörande folkskoleinspektörer;

samt att understöd af statsmedel må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande jämväl tilldelas sådana centrala föreningar, som verka såsom förmedlingsanstalter åt bibliotek af omförmälda slag eller upprätta vandringsbibliotek, med ett belopp af högst 1,500 kronor, för år räknadt, till hvarje sådan förening för hvardera af nämnda verksamhetsgrenar, dock till ett sammanlagdt belopp af högst 10,000 kronor;

dels, för att till nu angifna ändamål användas, på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag, med titel: »Understöd åt folkbibliotek» å 60,000 kronor;

dels ock till bestridande af kostnaderna för inspektion genom folkskoleinspektörerna af folkbibliotek höja anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer med 5,000 kronor, eller från dess nuvarande belopp, 105,000 kronor, till 110,000 kronor.»

I sammanhang med ifrågavarande proposition hade sammansatta stats- och lagutskottet till behandling förehafvt en i anledning af propositionen inom Andra Kammaren af herr *J. T. Larsson* i Lund väckt motion, n:o 213, i hvilken föreslagits,

att Kungl. Maj:ts proposition i nämnda delar måtte af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen

»*dels* medgifver:

att understöd af statsmedel till ett belopp af högst 75 kronor, för år räknadt, må enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, utgå till skoldistrikt utom Stockholm och Göteborg för upprättande och underhåll af *skolbibliotek* (lärjunge- och lärarebibliotek) äfvensom till kommuner, menigheter, lokala föreningar eller institutioner för upprättande och underhåll af *folkbibliotek* (sockenbibliotek, arbetarebibliotek m. m.), under följande villkor:

att folkbiblioteks angelägenheter vårdas af en styrelse;

att biblioteksstyrelse för hvarje bibliotek utser föreståndare eller bibliotekarie, som handhafver den närmaste skötseln af boksamlingen och däröfver upprättar katalog;

att bibliotek är uppställdt i lämplig lokal och regelbundet vissa tider i veckan kostnadsfritt eller mot låg afgift hålles tillgängligt för allmänheten inom bibliotekets verksamhetsområde;

att bibliotek hålles försäkradt mot eldskada;

att böcker af osedligt innehåll ej må med bibliotek införlifvas;

att beviljadt statsbidrag må användas endast till inköp och inbindning af böcker samt tryckning af katalog;

att vederbörande för samma ändamål anslagit eller annorledes anskaffat minst lika stort belopp som statsbidraget; och

att biblioteken skola vara underkastade inspektion af vederbörande folkskoleinspektörer; samt

att understöd af statsmedel må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande jämväl tilldelas sådana centrala föreningar, som verka såsom förmedlingsanstalter åt bibliotek af omförmälda slag eller upprätta vandrings-

bibliotek, med ett belopp af högst 1,500 kronor, för år räknadt, till hvarje sådan förening för hvardera af nämnda verksamhetsgrenar, dock till sammanlagdt belopp af högst 10,000 kronor;

dels, för att till nu angifna ändamål användas, på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel beviljar ett förslagsanslag, med titel: »Understöd åt skol- och folkbibliotek», å 60,000 kronor;

dels ock, till bestridande af kostnaderna för inspektion genom folkskoleinspektörerna af skol- och folkbibliotek, höjer anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer med 5,000 kronor, eller från dess nuvarande belopp, 105,000 kronor, till 110,000 kronor.»

I motionens syfte hade tjugu ledamöter i Andra Kammaren instämt.

Utskottet hade i första punkten af föreliggande utlåtande på anförda grunder hemställt,

»att Riksdagen i anledning af förevarande proposition och motion måtte

dels medgifva,

att understöd af statsmedel till ett belopp af högst 75 kronor, för år räknadt, må enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, utgå till skoldistrikt utom Stockholm och Göteborg samt till territoriell församling i nämnda städer för upprättande och underhåll af församlingsbibliotek, till lands- och stadskommun för upprättande och underhåll af kommunbibliotek äfvensom till lokala föreningar, hvilka af Kungl. Maj:t förklaras härutinnan likställda med skoldistrikt eller kommun, för upprättande och underhåll af föreningsbibliotek, under följande villkor:

att, då statsbidrag samtidigt utgå till såväl kommun som skoldistrikt, hvilka sammanfalla med hvarandra eller af hvilka endera utgör en del af den andra, bidragens sammanlagda belopp ej må öfverstiga 75 kronor;

att föreningsbiblioteks angelägenheter vårdas af en styrelse, som utgöres af fem af föreningen valda ledamöter;

att biblioteksstyrelse för hvarje bibliotek utser föreståndare eller bibliotekarie, som handhafver den närmaste skötseln af boksamlingen och däröfver upprättar katalog;

att bibliotek är uppställt i lämplig lokal och regelbundet vissa tider i veckan kostnadsfritt eller mot låg afgift hålles tillgängligt för allmänheten inom bibliotekets verksamhetsområde;

att bibliotek hålles försäkradt mot eldskada;

att böcker af osedligt innehåll ej må med bibliotek införlifvas;

att beviljad statsbidrag må användas endast till inköp och inbindning af böcker samt tryckning af katalog;

att vederbörande skoldistrikt, församling, kommun eller förening för samma ändamål anslagit eller annorledes anskaffat minst lika stort belopp som statsbidraget;

att biblioteken skola vara underkastade inspektion af vederbörande folkskoleinspektörer;

att böcker, som inköpts för statsbidrag och nyssnämnda af skoldistrikt, församling, kommun eller förening anskaffade medel, ej må afhändas biblioteket annat än med inspektörens medgifvande; och

att, då föreningsbibliotek, för hvilket åtnjutits statsunderstöd, upplöses, till vederbörande skoldistrikt, församling eller kommun skola för införlifvande med dess bibliotek öfverlämnas de böcker, som på nyssnämnda sätt förvärfvats; dock att i sådan händelse böckerna jämväl må, efter Kungl. Maj:ts bepröfvande, öfverlämnas till annan förening med samma eller likartadt syfte;

samt att understöd af statsmedel må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande jämväl tilldelas sådana centrala föreningar, som verka såsom förmedlingsanstalter åt bibliotek af oförmälda slag eller upprätta vandringsbibliotek, med ett belopp af högst 1,500 kronor, för år räknadt, till hvarje sådan förening för hvardera af nämnda verksamhetsgrenar, dock till ett sammanlagdt belopp af högst 10,000 kronor;

dels, för att till nu angifna ändamål användas, på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag, med titel: »Understöd åt folkbibliotek», å 60,000 kronor;

dels och till bestridande af kostnaderna för inspektion genom folkskoleinspektörerna af folkbibliotek höja anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer med 5,000 kronor, eller från dess nuvarande belopp, 105,000 kronor, till 110,000 kronor.»

Vidare hade utskottet i andra punkten af sitt utlåtande hemställt om antagande af två lagförslag.

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

Herr Billing, som yttrade: Jag anhåller, att detta ärende må på följande sätt föredragas: att betänkandet föredrages punktvis och att vid behandlingen af första punkten diskussionen må röra sig kring betänkandet i dess helhet; att andra punkten föredrages på det sätt, att hvardera lagförslaget föredrages hvar för sig paragrafvis, att sist föredrages ingressen och rubriken, att lagtexten ej måtte uppläsas utom i det fall, att med afseende å någon enskild paragraf sådant särskildt af någon kammarens ledamot begäres, samt att sist föredrages utskottets hemställan i punkten n:o 2.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Herr statsrådet von Friesen: Såsom herrarne varit i tillfälle att se, är skillnaden mellan Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag den, att Kungl. Maj:t velat, att de statsunderstödda biblioteken skulle, så att säga, sortera under kyrkostämman, så att kyrkostämman skulle handlägga ärenden rörande dessa bibliotek, under det att utskottet ansett, att sådana ärenden skulle kunna handläggas vare sig af kyrkostämman eller af kommunalstämman. Skälen till att i

*Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.*

*Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

Kungl. Maj:ts proposition föreslagits, att kyrkostämman skulle handlägga dessa ärenden, äro i propositionen angifna, och jag skall därför endast i korthet här upprepa dem.

Under kyrkostämman sorterar skolrådet, och under skolrådet sortera skolbiblioteken, som äro bibliotek för lärare och lärjungar. Man ansåg då, att samma myndigheter, som handlägga skolbiblioteksärenden, äfven lämpligast skulle handlägga församlings- eller sockenbiblioteksärenden, enär dessa biblioteksfrågor stå i nära beröring med hvarandra och äfven själfva biblioteken kunna delvis sammanflyta. Man har då tänkt sig, att det skulle blifva bättre, om så likartade saker handhades af samma myndighet, än om de skulle splittras, så att, såsom det nu en tid har varit, sockenbiblioteken skulle handhafvas af kommunala myndigheter, men skolbiblioteken af kyrkostämman och skolråd. Man hade icke trott, att detta skulle kunna väcka betänkligheter, men man har därvid misstagit sig. Det har anförts betänkligheter. Det har sagts, att kyrkostämman — redan själfva namnet har haft makt öfver tanken — är en kyrklig institution. Där är kyrkoherden eller pastorn själfskrifven ordförande, och han är likaledes ordförande i skolrådet. Då får, säger man, kyrkoherden så stor makt öfver denna biblioteksfråga, att hela institutionen därpå får sin färg. Bokurvalet kommer att få sin prägel af honom, sålunda äfven biblioteket och kanske också intresset. Det är farligt, det finnes personer tillhörande prästerskapet, som icke tycka om den världsliga bildningen, de skulle välja ensidigt etc.

Mot dessa anmärkningar skulle man väl kunna invända, att därför att pastor är själfskrifven ordförande i kyrkostämman, har han väl i våra dagar icke makten på kyrkostämman, och man skulle kunna säga detsamma om honom såsom ordförande i skolrådet. Man kan säga, att Kungl. Maj:t har medgifvit kyrkostämman rätt att välja en särskild biblioteksstyrelse med särskild ordförande, hvilken icke är själfskrifven och som sålunda icke behöfver vara församlingens kyrkoherde. Här kan kyrkostämman operera fullkomligt själfständigt, och kyrkostämman består, noga räknadt, till största delen af samma medlemmar som kommunalstämman. Nej, har man svarat, i kyrkostämman få icke dissenters sitta, och de få således icke bestämma rörande dessa bibliotek, om det går såsom Kungl. Maj:t afsett. Om däremot dessa ärenden fortfarande få tillhöra kommunalstämman, så få dissenters deltaga i afgörandet. Däremot kan invändas, att de allra flesta dissenters i våra landsbygder äro sådana, som icke utgått ur statskyrkan och som därför sitta med i kyrkostämman samt där kunna utöfva sin rösträtt och skaffa sig inflytande, om de äro energiska, och i allmänhet är det mycket intresserade personer. De dissenters på vår landsbygd, som utgått ur statskyrkan, utgöra i de flesta orter en försvinnande minoritet, och det finnes icke något hinder för kyrkostämman, där frireligiösa sitta och ofta nog hafva makten, att i den särskilda biblioteksstyrelsen insätta sådana. Någon förständig människa skulle icke kunna tycka illa vara, om dessa dissenters i öfrigt äro kvalificerade personer.

*Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

Svårigheten med bokurvalet ligger icke däri, att en person får makten och att valet kommer att ske ensidigt, utan svårigheten på landsbygden och i synnerhet i aflägsnare orter är att bestämma, hvilka böcker skola anskaffas. Man kan icke sitta i en styrelse i sockenstugan och där på rak arm bestämma bokurvalet. Icke heller kan man med fördel välja efter en katalog. Därför ligger det mycken vikt på dessa boklistor, som centralföreningarna utskicka och som de lokala myndigheterna sedan anlita.

Jag tror, att de af Kungl. Maj:t bjudna skälen äro synnerligen goda, och jag har bevis härpå från ett håll, som åtminstone icke får anses vara partiskt. Vid 1899 års riksdag yttrade nämligen i Andra Kammaren ledamoten för Stockholms stad, herr Hammarlund, i denna fråga följande: »Det är möjligt, att det är teoretiskt riktigt, att sockenbiblioteken lyda under kommunalstämman, såsom den föregående talaren påpekade. Men för mig är vid hvarje frågas afgörande den synpunkten viktigast: hvad är praktiskt? Det kan ju icke nekas, att frågan om upprättande och främjande af sockenbibliotek på det närmaste sammanhänger med frågan om folkundervisningens befrämjande. Det är en art folkupplysning detta, och då synes det mig mest praktiskt, att, så länge som folkskola och skolråd stå under kyrkostämman, man också låter denna sammanhängande sak följa med och stå under kyrkostämman. Endast så blir det möjligt att främja bibliotekens utveckling, såvidt jag kan finna.» Detta är nu visserligen sex år sedan.

Vidare vill jag säga, att jag tror, att det ligger en fara uti att ställa sockenbiblioteken alternativt under vilkendera myndigheten som helst. Det är alltid bättre, att en tar ansvaret än att två dela det, ty ofta nog blir det då så, att den ene tror, att den andre har ansvaret ensam, och tvärtom. Kommunalstämman kan anse, att kyrkostämman bör intressera sig för denna sak, eftersom kyrkostämman har skolbiblioteken om hand. Kyrkostämman åter kan förmena, att saken närmast rör kommunalstämman, som fått detta förtroende, och så intresserar sig kanske ingen för denna fråga. Det kan sålunda blifva en försämring.

Då det emellertid är synnerligen behjärtansvärdt, att stastunderstöd lämnas åt biblioteken, då vidare läsning af goda böcker säkert bör, såvidt man kan bedöma, kunna hålla tillbaka den lektyr, som utan allt understöd och alla beslut ändå tränger sig fram, nämligen den dåliga, och då slutligen skyndsamhet är af nöden samt fara ligger i dröjsmål, så skall jag för min del icke lägga någon sten i vägen för denna sak, utan förklara, att jag personligen gärna accepterar utskottets förslag i förhoppning, att både kommunalstämman och kyrkostämman skola i ädel täflan söka främja biblioteksväsendets utveckling.

Herr von Möller: Jag vet icke, om i denna kammare finnas några personer, som intressera sig för en vurm, hvilken på vissa håll är ganska allmän, nämligen vykortsvurmen. För att tillmötesgå och underlätta anskaffandet af dessa kort, har man litet hvarstädes uppsatt

*Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

s. k. vykortautomater. Dessa äro så inrättade, att man genom en glasskifva ser ett vanligen mycket vackert kort, men när man lägger i en slant för att erhålla det vackra kortet, så får man ofta något helt annat. Jag undrar, om man icke skulle kunna tillämpa denna bild på ifrågavarande ärende.

Möjligtvis erinrar sig kammaren, att ungefär samma fråga som denna förevar vid 1899 års riksdag. I Andra Kammaren hade då herr Boöthius väckt förslag just om att från kommunalstämman till kyrkostämman öfverföra handhavandet af sockenbiblioteken. Lagutskottet afstyrkte *enhälligt* motionen, och Riksdagen biföll *enhälligt*, hvad lagutskottet hemställt. Eftersom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss uttalade, att han icke hade något emot utskottets förslag, och då jag känner den fruktansvärde motståndare, som skall komma att föra utskottets talan, så hoppas jag att åtminstone få påräkna ett kraftigt stöd af en person, som jag nu ser närvarande här i kammaren, nämligen ordföranden i 1899 års lagutskott, numera statsrådet Husberg.

Motionären hade anhållit, »att Riksdagen måtte genom skrivelse till Kungl. Maj:t begära, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag om sådana ändringar i nu gällande kommunallagar, att dels klarhet må vinnas angående frågan, under hvilka kommunala myndigheter sockenbiblioteksinstitutionen sorterar, dels bättre garantier erhållas för denna institutions vård och utveckling.» Härpå svarade lagutskottet, att »intet hinder finnes för att kommunalstämman, därest den till följd af mängden af öfriga kommunalnämnden åliggande bestyr eller af annan anledning så finner lämpligt, uppdrager skötandet af sockenbibliotekens angelägenheter åt en särskild biblioteksstyrelse — — —. Med hänsyn därtill, att gällande lagstiftning sålunda lämnar tillfälle att efter omständigheterna ordna sockenbibliotekens handhavande på sätt, som må finnas lämpligast, och då den omständigheten, att högsta målsmanskapet för dessa bibliotek är tillagdt kommunalstämman, *icke* enligt utskottets mening kan anses innebära, att den viktiga angelägenheten skulle blifva obehörigen *tillbakasatt* eller *försummad*, kan utskottet icke tillstyrka, att ifrågavarande slags ärende skulle öfverflyttas till kyrkostämman.»

När jag således, mina herrar, önskar, att vi skola få bli kvar vid *status quo* beträffande handhavandet af dessa angelägenheter, så har jag ju 1899 års enhälliga lagutskott, 1899 års enhälliga Riksdag och, såsom jag nyss med synnerlig tillfredsställelse konstaterade, äfven den nuvarande regeringsledamoten, lagutskottets dåvarande ordförande på min sida.

Hvarför, frågar jag mig då, har man gjort denna stora apparat af ändringar? Hvad är det för något märkvärdigt, som nu har skett, eftersom man nu tycks vilja glömma, hvad Riksdagen förut begärt? Riksdagen önskade det vackra vykortet, och så har man stuckit den i handen, hvad vi nu hafva fått. Detta har nu med van och öfivad kompromisshand retoucherats af sammansatta stats- och lagutskottet.

*Ängående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

Jag tror visserligen icke, att bilden därigenom blifvit vackrare, men man har åtminstone undvikit ett ord, som, efter hvad man känner, för en af ledamöterna i detta utskott är motbjudande, nämligen ordet *enhellighet*. Jag ber att få erinra herrarne om den afhandling, som vi för en del år sedan fingit till lifs och som gick ut på att ådagalägga, huru olämpligt det vore att tala om enhetlighet. Nu är det fråga icke blott om *ordet*, utan äfven om *begreppet enhellighet*. Äfven detta tycks böra undvikas. Och för att det icke skall blifva någon enhetlighet i handhafvandet af biblioteksärenden, vill man nu ställa så till, att kommunalstämman *eller* kyrkostämman må, hvilken som helst, syssla med biblioteksangelägenheter. När Kungl. Maj:t genom resolutionen år 1867 förklarar, att kommunalstämman ägde befogenhet att handhafva dessa ärenden, så frågar jag, hvarför densamma icke allt fortfarande bort få hafva denna angelägenhet om hand och hvarför man nu skall gifva denna det misstroendevotum, som innefattas i den kungl. prop., nämligen att kommunalstämman icke kan sköta denna sak tillfredsställande. Eller hvarför skall man, såsom utskottet gjort i sin kompromiss, gå denna åsikt till mötes genom valfriheten? Jag älskar i allmänhet icke kompromisser, och jag kan icke neka till att jag undrar, om icke detta lilla finger, som man nu tager, så småningom kommer att åtföljas af hela handen. Har man blott gjort början, så att kyrkostämman tillerkännes rätt att taga befattning med dessa ärenden, så undrar jag, om icke afsikten härmed är att så småningom draga hela saken från kommunalstämman och lägga den uteslutande under kyrkostämman. Detta är något, som jag icke vill vara med om. Ärendet tillhör kommunalstämman, och jag kan icke godkänna det skäl, som Kungl. Maj:t anført för dess öfverflyttande, eller att kommunalstämman skulle hafva skött saken illa.

Kungl. Maj:t säger på sidan 18 i propositionen, att det bör vara »synnerligen starka skäl, som skola föranleda därtill, att man icke tillerkänner kyrkostämman befogenhet att behandla dessa ärenden. Några sådana hafva dock icke anförts.» Ja, hvilka äro då *Kungl. Maj:ts starka skäl*? »Beati possidentes,» heter det ju, och detta innebär väl någon bevisningsskyldighet, innan besittningsrätten skall kunna öfverföras till någon annan.

Hvilka äro då de starka skäl, som Kungl. Maj:t har anført för denna ändring? Det är först, att skolbiblioteken handhafvas af kyrkostämman och att därför sockenbiblioteken borde få följa med. Sockenbiblioteken och skolbiblioteken borde så att säga förvaras i samma skåp.

Vidare säger man, att den omständigheten att sockenbiblioteken förvaltas på vissa håll af kommunalstämman och på andra af kyrkostämman ledt till villervalla, och därför vill man, att förhållandet skall ordnas genom lag. Det är således meningen, att därför att kyrkorådet med sin själfskrifna ordförande har begått misstag eller uraktlåtit att ställa sig Kungl. Maj:ts resolution af 1867 till efterrättelse, skall man på grund häraf göra denna förändring. Jag tycker, att detta är ett egendomligt

Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)

sätt att resonera. Hafva dessa herrar begått ett misstag, så må man låta dem ändra och rätta sig efter den kungl. resolutionen.

Vidare säger man, att pastor såsom kyrkostämmans ordförande sitter inne med den största kompetensen att sköta biblioteksärenden och att om icke pastor får dessa ärenden förlagda under kyrkostämman, så förlorar han intresset för saken. Sälunda, fastän pastor är själfskrifven ledamot i kommunalnämnden, så påstår man, att han icke kan där lika mycket intressera sig för biblioteksärendena, som då han sitter såsom ordförande i kyrkostämman. Det är ett resonemang, som åtminstone är föga smickrande för våra kyrkostämmodrordförande, att deras *intresse* skulle vara beroende af deras *maktställning*. Jag hoppas, att de af plikt och intresse, ej af maktlystnad, skola verka för dessa ärenden.

Herr statsrådets hufvudskäl är, att då sockenbiblioteken i sin början tillhörde kyrkostämman, visade de en kraftig uppblomstring, men när de efter resolutionen 1867 förklarats lyda under kommunalstämman, förlorade man snart intresset för dem. Jag tror, att man gör sig skyldig till ett mycket groft misstag, när man säger, att anledningen till sockenbibliotekens förfall ligger däri, att de öfverflyttades till kommunalstämman. Orsaken var naturligtvis den, att man under den första tiden var intresserad för saken, men sedan så småningom förlorade detta intresse och dessutom, som det ju ofta är fallet både vid kommunal- och kyrkostämman på landet, tyckte man, att det var för dyrbart att kosta något nämnvärdt på biblioteken. Jag tror emellertid, att situationen *nu* är en annan, och om statsunderstödet kommer till, så är jag öfvertygad om att sockenbiblioteken skola omfattas med mycket stort intresse, och detta äfven om de *icke* öfverföras till kyrkostämman. Hvad som här blifvit framhållet af Kungl. Maj:t är sålunda icke alls något skäl.

Men då man påstår, att kommunalstämmorna hafva vanskött biblioteken, hvad har man då för bevis för att *kyrkostämmorna* på de ställen, där de fortfarande fått handhafva dessa ärenden, gjort det så *förträffligt*? Nej, därom finnes icke i Kungl. Maj:ts proposition ett enda ord. Man rör sig med påståenden: *sic volo, sic jubeo*.

Herr statsrådet talade nyss om att dissenters, som anmält sitt utträde ur svenska statskyrkan, icke hafva någon rösträtt på kyrkostämman. Om detta ärende nu öfverfördes till kyrkostämman, så skulle alltså dessa personer, huru mycket de än intresserade sig för biblioteksväsendets utveckling, ingenting få att säga. Men nu säger man: det gör ingenting, de äro så få. Det vill således säga, att det är likgiltigt, om en orättvisa begås, blott den ej begås mot *alltför många*! Detta är ett nytt slags moral, som åtminstone jag för min del icke kan acceptera.

Nu har utskottet föreslagit, att skolrådet, när vederbörande kommun så beslutar, skulle handhafva dessa ärenden. Som emellertid herrarne, åtminstone de, som hafva någon erfarenhet om förhållandena på landsbygden, väl veta, så väljas oftast samma personer till leda-

möter i skolråd och kyrkoråd. Den uppgift, som skulle komma att åligga skolrådet såsom den öfversta biblioteksstyrelsen, är naturligtvis att vara så opartisk som möjligt, att tillse, att allt slags god litteratur införlifvas med biblioteket. Kyrkorådet åter — det vill säga samma personer — har enligt början af 22 § i kyrkostämmoförordningen till uppgift, bland annat, att tillse, att icke vilseförande läror spridas. Antag nu, att det vore fråga om att till ett folkbibliotek öfverlämna t. ex. Viktor Rydbergs skrifter. Skolrådet bör naturligtvis taga emot en af våra mest framstående författares verk. Kyrkorådet, som åter skall tillse, att icke *vilseledande läror spridas*, måste ovillkorligen neka mottaga böckerna, då Viktor Rydbergs religiösa uppfattning strider mot den kyrkliga läran. Samma personer skola således vara präst i första och röfvare i andra akten.

Det har vidare föreslagits, att inspektionen öfver biblioteken skulle utöfvas af folkskoleinspektörerna. Till följd häraf skulle äfven kommunalstämman och nämnden kunna få att göra med folkskoleinspektörerna, något, som jag tycker vara minst sagdt underligt. Och tänker jag på hvad herr statsrådet i förra årets statsverksproposition, däri begärdes ökad anslag till folkskoleinspektörerna, yttrade om huru mycket dessa personer hafva att göra, så måste jag fråga mig: Huru kan det då vara öfverensstämmande med hans uppfattning att lägga lök på laxen och ge dem *ändå mera att göra?* Herr statsrådet säger i statsverkspropositionen 1904: »I likhet med de flesta af de personer och myndigheter, som, på sätt jag nu nämnt, uttalat sig i frågan om folkskoleinspektionens ordnande, anser jag, att denna inspektion, sådan den nu fungerar, i stort sedt icke längre motsvarar syftmålet med dess inrättande. De oerhörda framsteg folkundervisningen gjort under den tid, som förflutit, sedan folkskoleinspektionen först kom till stånd, hafva naturligen fört med sig betydligt ökad arbete för inspektörerna, kvalitativt likaväl som kvantitativt. Men under denna tid har organisationen af inspektionen kvarstått på ungefär samma ståndpunkt. Allt fortfarande är större delen af riket sönderdeladt i en mängd små inspektionsområden, inom hvilka inspektörerna, med få undantag, ägna åt inspektionsarbetet *endast den tid, de kunna undandraga sina andra och hufvudsakliga sysslor*. Där så icke är fallet, utan till inspektörer utsetts personer, som uteslutande ägna sig åt sin uppgift, hafva dessa inspektionsområden måst göras mycket stora, hvaraf uppstått den olägenheten, att inspektörerna *icke tillräckligt grundligt* kunnat förrätta sina inspektioner och *ännu mindre* kunnat *tillräckligt intensivt* vaka för skolväsendets förbättring eller *tillräckligt lifaktigt* väcka *intresse* för och *gifva impulser till folkbildningens utveckling*.» Folkskoleinspektörerna hafva således redan för mycket att göra, men »den, som mycket har, honom skall mycket varda gifvet», och han skall här få så mycket, att han hvarken kan sköta det *ena* eller det *andra*. Man resonerade 1899 på ett sätt, 1904 på ett sätt — man ansåg då, att folkskoleinspektörerna hafva för mycket att göra — och 1905 har man glömt

*Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)

alltsammans och resonerar så: För all del, gif dem äfven detta arbete, de hafva visst icke mycket att göra, och så beviljar man dem ju ett arfvode af 5,000 kronor för ändamålet.

Mina herrar! Jag vill icke inlåta mig på några prästerliga synpunkter, om jag icke skulle blifva direkt uppkallad. Herrarna känna nog redan mina sympatier och mina farhågor i den riktningen. Jag skall endast be att få återropa några siffror ur en statistik, som herr statsrådet i propositionen återopat i fråga om antalet af de landskommuner, som bevilja anslag till sockenbibliotek. Enligt denna statistik finnes t. ex. i Göteborgs stift 172 socknar, hvaraf endast 9, summa 9, som bevilja anslag till sockenbibliotek. När jag nu återkallar i herrarnes minne, att på västkusten den schartauanska riktningen är förhärskande, torde det ej vara förhastadt att säga, att möjligtvis just denna egendomliga, stränga uppfattning åstadkommit, att intresset för att understödja biblioteken där blifvit så ringa. Om herrarne gå igenom statistiken, skola herrarne se, att det icke i hela vårt land finnes någon annan trakt, där man är så litet intresserad för saken. Med den kännedom, jag har om schartauanerna, deras energi i att motarbeta och förskräckelse för allt, som skulle kunna misstänkas som villfarelse, må jag väl kunna hysa den uppfattningen, att, om utskottets förslag skulle bifallas, antagligen alla sockenbibliotek i denna landsända skulle komma att lyda under kyrkostämman, och det tror jag icke vore lyckligt, åtminstone för befordran af folkbildningen.

Jag skall i detta sammanhang be att få uppläsa något af hvad doktor Verner Söderberg i sin uppsats om »Sveriges sockenbibliotek» nämner angående innehållet i reglementena för biblioteken. Han säger: »I många biblioteks stadgar föreskrives — kanske med stöd af folkskolestadgans ordalydelse —, att samtliga böcker skola stå i *noggrann öfverensstämmelse med den lutherska kyrkans bekännelse. Ofta förbjudes* rent af inköp af *skönlitteratur*. 1863 klagar en folkskoleinspektör från Värmland, att man där på vissa håll inköpt rent förkastliga böcker, såsom »åtskilliga sagor och äfventyr samt såväl äldre som nyare romaner.» Kraftigast framträder denna misstänksamhet mot all »världslig» litteratur i de på kyrkostämma gillade stadgarna till en östgötaförsamlings bibliotek. De börja på följande sätt: »Biblioteket skall — med undantag af en och annan bok af allmännyttigt innehåll, såsom historiska, geografiska, medicinska och landthushållningsböcker — alltid bestå af andliga uppbyggelseböcker, hvarvid noga märkes, att dessa alla skola vara i *full öfverensstämmelse med ev. lutherska kyrkans bekännelse* samt *företrädesvis* utgöras af vår kyrkas *gamla uppbyggelseböcker*. Romaner, noveller samt s. k. *tidningar* få icke för bibliotekets räkning *inköpas*, ej heller *såsom gåfvor mottagas*.» På Heimdals fråga, huru denna boksamling nu anlitas, blef svaret »*icke särdeles flitigt*», och detsamma gäller — liksom det allt sedan 1850-talet gällt — de *stora religiösa afdelningarna* i flertalet därmed försedda bibliotek.» Jag tror, att detta

utdrag visar, att, om reglementen för bibliotekerna och instruktioner för bibliotekarierna skulle fastställas af domkapitlen — något, som ju af Lunds domkapitel föreslagits — desamma säkerligen skulle få väl stark smak af domkapitlens reaktionära tendenser.

*Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

Men nu har jag plågat kammaren alltför länge. Efter hvad jag sagt, framgår, att jag önskar *status quo* i fråga om den kommunala myndighet, som skall handlägga ärenden angående folkbibliotek. Jag kan nämligen icke inse, att något skäl talar för en ändring i detta afseende. Däremot bör anslag till biblioteken beviljas och en inspektion anordnas, så att man kan tillse, att biblioteken skötas ordentligt. Ehuru jag icke i allo är tillfredsställd med motionärens i Andra Kammaren förslag, så tvingas jag, enär jag annars måste välja mellan Kungl. Maj:ts, utskottets förslag och reservationen, att rösta för den i Andra Kammaren af herr Larsson väckta motionen, till hvilken jag sålunda skulle yrka bifall. Men det finnes en punkt, i fråga om hvilken jag icke kan förena mig med motionären, beträffande inspektionen. Jag kan icke anse lämpligt att öfverlämna denna åt folkskoleinspektörerna, allra helst som de redan äro öfverhopade med arbete. Därför skulle jag önska, att beträffande sista stycket af motionärens förslag — om inspektionen — yrka återremiss, så att på sätt Riksdagen 1902 begärde inspektionen öfver sockenbiblioteken anordnas i öfverensstämmelse med den öfver arbetareföreläsningarne, genom personer, tillsatta af Konungens befallningshafvande. Jag yrkar, som sagdt, bifall till det af motionären herr Larsson i Andra Kammaren framställda yrkande med undantag af punkterna om inspektionen, hvilka jag hemställer måtte till utskottet återremitteras.

Herr Billing: Jag blef alls icke klok på den siste talarens slutliga yrkande — om han yrkade bifall till motionen eller om han yrkade återremiss — men det kan ju hända, att talmannen förstod detta. För resten skall jag icke mycket inlåta mig på svaromål å den föregående talarens anförande. Jag kan emellertid icke underlåta att med glädje konstatera, att vi i en punkt äro ense. Med rätt stark accentuering uttalade han nämligen, att han var öfvertygad om prästerskapets stora intresse för folkbildningen. Däri har han alldeles rätt. Hurudan hans uppfattning var om domkapitlen och in specie domkapitlet i Lund blef jag icke klok på. Angående denna fråga var hans yttrande antingen för fint för mig eller också för oklart. Därför lämnade jag det alldeles å sido.

För min del är jag öfvertygad om, att man gör alldeles för stor affär af frågan, om folkbiblioteken skola läggas under kyrkostämma eller under kommunalstämma. Både de, som äro rädda för att biblioteken skola sortera under kyrkostämman, och de, som äro rädda för att biblioteken skola sortera under kommunalstämma, äro, enligt mitt förmenande, synnerligen barnsliga.

Den föregående talaren klagade öfver, att Kungl. Maj:ts proposition skulle innebära en förändring och en våldsam förändring i

*Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

status quo. Därom torde man emellertid kunna tvista. Först och främst är 1867 års prejudikat icke gällande lag, och för det andra har genom detta prejudikat icke uttalats något annat än att kommunalstämma icke är obefogad att anslå medel till sockenbiblioteken. Kyrkostämman har emellertid mångfaldiga gånger efter 1867 liksom förut lämnat anslag till dessa bibliotek, och jag håller ingalunda för otroligt, att, om någon besvarade sig öfver ett sådant kyrkostämmobeslut, prejudikat skulle kunna erhållas därå, att kyrkostämman icke vore obefogad att anslå medel till sådant. Således, revolutionen är icke stor.

Hvarför har Kungl. Maj:t föreslagit, att folkbiblioteken skola ligga under kyrkostämman? Jo, därför att Kungl. Maj:t är en smula praktisk, en smula mera praktisk än den siste talaren. Naturligtvis är syftet med denna proposition att få folkbibliotek till stånd i vårt land, och det finnes bestämdt icke någon, som har reda på verkliga förhållandet, särskildt på landsbygden, som icke är öfvertygad om, att det kommer många flere folkbibliotek till stånd, om de höra under kyrkostämman än om de höra under kommunalstämmen. Det är vidare mycket praktiskt att lägga folkbiblioteken under kyrkostämman därför, att det är odisputabelt, att skolbiblioteken höra under kyrkostämman. Och jag skulle vilja höra den talare, som ville för mig uppdraga en bestämd och korrekt gränslinje mellan skolbibliotek och folkbibliotek i afseende å litteraturen. Skolbiblioteken äro ju bibliotek icke endast för lärjungar, utan äfven för lärare. Det kan hvar och en af herrarne förstå, att det är omöjligt att så skilja på böcker, att man säger, att de och de böckerna passa för folkskolelärare och lärjungar i folkskolorna, men att de och de böckerna passa för andra. Det ena och andra slaget böcker går in i hvartannat, och det är ingen rim och reson att därför, att man tycker, att de skola läsas af den ena eller andra församlingsmedlemmen, hafva dem skilda åt. Böckerna böra skötas tillsammans och de böra köpas tillsammans. Då böra också medlen förvaltas af samma myndighet.

Vidare påstår jag, och det är alldeles säkert, att om man vill ha folkbibliotek, bör man *snarast* ställa dem under dem, som hafva det största intresset för dem. Och gentemot hvad som sagts, dristar jag påstå, att på frågan, af hvilken man på grund af erfarenheten har rätt att vänta det största intresset för inrättandet af folkbibliotek, svaret måste blifva: af vårt prästerskap och våra folkskolelärare. Det kan herrarna vara vissa på, att om inte prästerna och folkskolelärarna intressera sig för saken, så blir det icke — annat än i högst få undantagsfall — någon annan som gör det. Under sådana förhållanden är det ju naturligt, att dessa bibliotek läggas under kyrkostämman. Därtill kommer, att då man lägger dem under kyrkostämman, finnas myndigheter, som hafva till sin ovillkorliga skyldighet att drifva på inrättandet af bibliotek. Först och främst förekommer vid kyrkvisitationer en bestämd fråga, om sådana här bibliotek finnas. Ätminstone har jag aldrig hållit någon visitation utan

att fråga efter och mana till sådana sockenbiblioteks inrättande, och jag är alldeles viss om, att en stor del af folkbiblioteken i de två stift, där jag har haft min verksamhet, tillkommit på detta sätt. Vidare ålägger gällande folkskolestadga skolrådet att intressera sig för inrättandet af skolbibliotek. Jag frågar: hvilken har till sin plikt att uppmana kommunalstämman att inrätta bibliotek? Vill man se saken praktiskt, skall man lägga dem under kyrkostämma och icke under kommunalstämma, och därför är Kungl. Maj:ts förslag mera praktiskt än utskottets. Men för att nu komma till något resultat är det nog från en annan sida sedt praktiskt att bifalla utskottets hemställan.

Nu säger man, att utskottets förslag är en kompromiss. Ja, det ordet »kompromiss» skall man ju alltid köra med. Det måtte väl emellertid vara förnuftigt, att, när man på ena hållet yrkar på, att kommunalstämman skall sköta saken och på det andra, att kyrkostämman skall göra det, och då man är öfvertygad, att ingen fara ligger i, vare sig kommunalstämman eller kyrkostämman gör det, då medgifva, att dessa bibliotek må komma under hvilken som helst af dessa stämmor, allteftersom man på olika orter har lust till. Detta är hvad utskottet föreslagit. Det må väl vara icke blott förnuftigt, utan ock liberalt att säga, att det kan vara kyrkostämma eller kommunalstämma, eller särskild styrelse, som sköter om saken, allteftersom folk vill ha det. Så blir det slutligen blott de, som tro på prästernas allmakt, hvilken jag rakt inte tror på, det är bara de, som böra vara rädda för förslaget, men de, som icke tro, att prästerna regera världen, böra rösta för utskottets förslag. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr von Möller: Jag ber om ursäkt, att jag, i likhet med den föregående talaren beträffande vissa delar af mitt anförande, ej heller förstod honom. Jag förstod nog, hvad han själf helst skulle vilja, när han talade om Kungl. Maj:ts förslag som det »mest praktiska». Men icke dess mindre fanns det för honom ett annat ändå mera praktiskt sätt att lösa frågan, och det var just att ansluta sig till utskottets kompromissförslag — jag ber om ursäkt, att jag använder ordet, äfven om den föregående talaren icke tycker om, att man »jämnt och ständigt *kör* med det». Hvad jag ej förstod var, huru han i strid med sin uttalade sympati för den kungl. propositionen kan försvara detta *kompromissfoster*. Ty när han anser, att Kungl. Maj:ts förslag är rätt och klokt och det mest praktiska, hvarför håller han sig då icke till detsamma?

Så yttrade talaren, att många flera folkbibliotek komma till stånd, ifall dessa läggas under kyrkostämma än om de komma under kommunalstämma. Däri skulle jag måhända kunna gifva honom rätt. Men jag ber om ursäkt, att jag inte endast ser det enda fördelaktiga i *kvantiteten*. Jag skulle äfven gärna vilja tillgodose *kvaliteten*. Och jag är för min del långt ifrån öfvertygad om, att kvaliteten af bok-

*Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

*Angående
understöd åt
folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

samlingarna, om kyrkostämman och prästerskapet skola taga hand därom, kommer att blifva främjande för folkupplysningen och folkbildningen. Det är mycket sant, mina herrar, att vi hafva vårt prästerskap att tacka för stora insatser i folkbildningsarbetet, men jag är ingalunda öfvertygad, att öfverallt det svenska prästerskapet *numera* följer med den kulturella utvecklingen, så att jag skulle vilja anförtro den ifrågavarande viktiga saken åt deras handhafvande.

Det togs ett betydelsefullt steg i fjol i fråga om elementarläroverken. Då ansåg man det icke vara lämpligt, att de skulle stå under domkapiteln och biskoparne. Utaf hvad skäl? Af samma skäl, som för mig är bestämmande att icke vilja lägga denna gren af folkbildningsarbetet i de prästerliga händerna, och äfven med risk att stöta den ärade talaren för hufvudet, vågar jag hålla styft på denna min mening.

Det sades vidare, att det icke finnes någon myndighet, som har förpliktelser att tillhålla kommunalstämma att fullgöra sin skyldighet beträffande dessa bibliotek. Jag skulle vilja säga, att sådan förpliktelse skapar sig själf, för hvilken person som helst, som är intresserad af det kommunala lifvet för kommunens bästa, församlingens präst t. ex., dock fruktar jag, att desse på vissa trakter i landet snarare äro böjda för att betrakta folkbiblioteksinstitutionen med misstänksamma och föga uppmuntrande blickar.

Jag vet icke hvad det är, som förmått Kungl. Maj:t att komma fram med detta visserligen mycket konsekvent genomförda förslag, som jag för min del högeligen beklagar. Den skickliga körsvennen har ju ej så lätt att att köra de omaka hästar, som äro honom anförtrodda. Han körde sin uppgift i fjol lyckligt till målet med den *ena* hästen — *skolfuxen*. Det förefaller mig, som om han nu önskade rasta äfven den *andra* hästen. Hvarför har då inte utskottet åtminstone kunnat låta det förbli vid status quo och låta »Gamla Svarten» få stå kvar i stallet och äta sin hafre?

Jag skall gärna ändra mitt yrkande därhän, att jag yrkar återremiss på hela den nu föredragna punkten.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen. *Om ändring i vissa delar af värnpliktslagen.*

Genom proposition, n:o 97, af den 10 mars 1905, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt protokoll öfver landtförsvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga propositionen vidfogadt förslag till lag om ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen.

Utskottet hade i nu föreliggande utlåtande hemställt, att Riksdagen, under förklarande, att det i propositionen innefattade lagförslag icke kunde i oförändradt skick bifallas, ville i anledning af propositionen för sin del antaga »lag om ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen» af den lydelse utskottets utlåtande utvisade.

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

Herr Trygger, som yttrade: Jag ber att få föreslå, att betänkandet handlägges på det sätt, att först föredragas de särskilda paragraferna, därefter öfvergångsstadgande, ingress och rubrik samt sist utskottets hemställan; att endast de paragrafer uppläsas, beträffande hvilka yrkande i sådant hänseende framställes; samt att vid 6 § diskussionen må få röra sig om förslaget i dess helhet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Utskottets förslag till lag om ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen.

§§ 6, 27 och 34.

Godkändes.

§ 36.

Denna paragraf lydde enligt

Kungl. Maj:ts förslag:

»1. För hemortens försvar må Konungen, efter statsrådets hörande, till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga.

Utskottets förslag:

»1. Sedan jämlikt § 28 mom. 1 beslut fattats att för rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller viss del däraf, må Konungen i den ordning, som för inkallande af beväringens andra uppbåd i mom. 2 af samma § är föreskrifven,

Om ändring i
vissa delar af
värnplikts-
lagen.
(Forts.)

Landstormens inkallande till tjänstgöring sker på sätt i § 29 mom. 2 är föreskrifvet.

2. Värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad de i kriminallag för krigsmakten gifna bestämmelser såväl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åttlydnad af inkallelse i enlighet med § 29 mom. 2 till tjänstgöring, som i mom. 1 här ofvan omförmäles.»

för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar där-af, som finnas behöfliga.

Är faran synnerligen trängande och kunna ej de åtgärder, hvarom ofvan sägs, afvaktas, må Konungen, efter det statsrådet samt, såvida Riksdagen ej är samlad, de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret blifvit hörda, till tjänstgöring i mån af behof inkalla viss orts landstorm.

Landstormens inkallande till tjänstgöring sker på sätt i § 29 mom. 2 är föreskrifvet.

2. Värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad de i kriminallag för krigsmakten gifna bestämmelser såväl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åttlydnad af inkallelse i enlighet med § 29 mom. 2 till tjänstgöring, som i mom. 1 här ofvan omförmäles.»

Vid utlåtandet hade reservation afgifvits af herr *Hedenstierna*, som ansett, att § 36 bort erhålla den affattning, Kungl. Maj:ts proposition innehöle.

Herr *Hedenstierna*: Kungl. Maj:t har i sin proposition föreslagit, att denna paragraf, som hittills innehållit stadgande, att landstormen ej må inkallas förrän beväringens första uppåd eller viss del däraf blifvit inkallad och riksdagskallelse utfärdad i föreskrifven ordning, skulle ändras därhän, att »för hemortens försvar må Konungen, efter statsrådets hörande, till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga». Utskottet har emellertid i denna fråga varit af annan mening än Kungl. Maj:t och ej velat medgifva landstormens omedelbara inkallande, men tillfogat ett moment af denna lydelse: »Är faran synnerligen trängande, och kunna ej de åtgärder, hvarom ofvan sägs, afvaktas, må Konungen, efter det statsrådet samt, såvida Riksdagen ej är samlad, de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret blifvit hörda, till tjänstgöring i mån af behof inkalla viss orts landstorm.»

Landstormens mål är ju, som vi alla veta. att skydda hemorten och särskildt de landstormsförråd, som äro förlagda eller afsedda att förläggas till hemtrakten. För att landstormen skall kunna fylla denna sin uppgift, är naturligtvis den viktigaste förutsättningen, att dess inkallande kan ske i god tid utan att uppehållas af obehöfliga eller besvärande former. Därför anser jag det vara synnerligen angeläget, att Kungl. Maj:ts förslag i denna del måtte i oförändradt skick bifallas; och har jag därför vid ärendets behandling inom utskottet funnit mig böra motsätta mig utskottets ändringsförslag och i stället yrka, att denna paragraf måtte erhålla den lydelse, som af Kungl. Maj:t föreslagits. Till den sålunda af mig uttalade meningen ber jag att äfven nu här få yrka bifall.

*Om ändring i
vissa delar af
värnplikts-
lagen.
(Forts.)*

Herr af Ekenstam: Såsom representant för det län, hvilket framför andra löper risk att få känna följderna af den föreslagna ändringen i denna paragraf, ber jag att få yttra några ord.

För min del måste jag instämma i den mening, som af tre reservanter inom utskottet uttalats, att genom denna ändring värnplikts-tungan skall ytterligare högst betydligt ökas. Nu är ju gifvet, att om denna ökade tunga vore oundgängligen behöflig, finge vi väl underkasta oss densamma; men innan bevis därför framlagts, synes det mig hårdt att gå med på ett förslag, som kommer att så ojämnt drabba olika landsändar. Gottland intager ju genom sitt läge en särställning; och vi ha erfarenhet af obehagen däraf, en erfarenhet, som icke är äldre än från fjoråret. Den mobilisering, som då ägde rum af de äldre årsklasserna af första uppbådet, räckte ej längre tid än en månad; men redan detta verkade i vårt mycket folkfattiga län så, att det för både industrien och landtbruket afsevärdt hämmade arbetena just under en tid, då arbetskraft bäst behöfdes. Skulle man nu tänka sig, att, så snart fara för krig yppades, äfven landstormen inkallas, komme detta att för vår provins medföra snart sagdt ruin eller åtminstone allvarlig skada, från hvilken man först efter lång tid kunde hämta sig. Man må komma ihåg, att Gottland länge varit efterblifvet i utveckling och att först under de sista åren man börjat där arbeta för att göra ön äfven i ekonomiskt afseende till den pärla i svenska kronan, som den af naturen har betingelser att blifva. Ännu har dock icke utvecklingen där så konsoliderats, att ön kan stå ut med att, om nervositet yppar sig på höjderna, släppa till sin landstorm och låta de fredliga arbetena upphöra.

Det är i anledning af denna fara, som jag ansett mig berättigad och förpliktigad att här inlägga min protest mot den föreslagna lagändringen; och jag hoppas, att herrarna måtte behjarta den synpunkt jag här framhållit. Icke så, att vi, då fara verkligen står för dörren och krig säkert är att vänta, skulle vilja svika vår plikt att deltaga i försvaret; men detta att, så fort ett moln uppstiger på den politiska himlen, nödgas se öns fredliga arbeten ödeläggas, då de nödiga åt-

*Om ändring
vissa delar af
värnplikts-
lagen.*
(Forts.)

gårderna kunde på ett helt annat och mindre betungande sätt utföras med hjälp från landet i öfrigt — det är detta, vi ej kunna vara med om.

För min del ber jag att, i likhet med de tre nämnda reservanternas från Andra Kammaren, få yrka afslag å förslagen om ändring i 36 §.

Herr Trygger: För min personliga del skulle jag icke hafva något emot att biträda Kungl. Maj:ts förslag; men man kan emellertid i fråga om detta förslag göra gällande, att det, rent formellt sedt, lägger en ganska stor makt i Kungl. Maj:ts hand och, såvidt jag förstår, en större makt, än som erfordras för att nå det praktiska resultat, man vill vinna med det kungl. förslaget. Det är mig omöjligt att förstå den förste ärade talaren, då han mot utskottets förslag invände, att därigenom en inkallelse i god tid af landstormen skulle omöjliggöras. Jag tror, att hvad man än må kunna hafva att anmärka mot utskottets förslag, måste man dock däråt gifva det erkännandet, att i alla de fall, då landstormen enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle kunna inkallas, kan detta ock ske enligt utskottets förslag. Således, någon betänklighet från den synpunkten sedt mot att antaga utskottets förslag torde icke förefinnas. För mig ligger saken så, att den, som anser, att det finnes något riktigt i Kungl. Maj:ts förslag och därför vill framgång för själfva den materiella frågan, bör acceptera utskottets formulering. Om man däremot anser den tanke, som Kungl. Maj:t med sitt förslag vill realisera, onödig eller rent af felaktig, ja, då bör man naturligtvis biträda den förre talarens yrkande. För min del hemställer jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr Björlin: Då jag deltog i 1901 års särskilda utskotts behandling af denna fråga, torde det — enär den ärade ordföranden på lagafdelningen i utskottet icke begärt ordet — tillåtas mig att yttra något.

Denna fråga var då föremål för ett mycket grundligt öfvervägande; och mot det resultat, till hvilket man kom, förspordes icke någon gensaga vare sig å afdelningen eller sedan i utskottet eller Riksdagen. Under diskussionen inom afdelningen framkastades den tanken, att i det fall af synnerligen trängande fara, hvarom lagutskottet här talar, Konungen skulle, efter anmälan i statsrådet om ett befaradt eller påbörjadt fientligt angrepp — samma uttryck som i 74 § regeringsformen — kunna, för att välja ett konkret exempel, först inkalla Norrbottens regemente, sedan utfärda riksdagskallelse och så inkalla den landstorm, som kräfvades för att skydda mobiliseringen. Däremot anmärktes, att faran måhända ej vore så stor, att man behöfde oroa folket med en riksdagskallelse. Men om man läser 74 § regeringsformen, skall man snart finna, att det icke kan företagas några verkliga rustningar, utan att riksdagskallelse utfärdas, ty dessförinnan lär Konungen ej kunna utskrifva förnödenheter eller utkräfva tjänstbarheter af något slag eller lyfta det så kallade stora kreditivet.

Trots detta skulle jag för min del ej hafva något emot att medverka till ett godkännande af Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, emedan det kan i formellt afseende till äfventyrs underlätta mobiliseringen. Att, som min ärade kamrat på gottlandsbänken trodde, denna paragraf skulle kunna användas så, att man på Gottland inkallade landstormen till längre tjänstgöring för neutralitetens skydd jämte de andra klasserna eller till och med utan dem — det är nog icke att befara. För den saken kunde man, om man led af nervositet, måhända frukta, om paragrafen fått den lydelse, som af Kungl. Maj:t föreslogs vid 1901 års riksdag, enligt hvilken landstormen skulle få inkallas »*vid fara* för krig». Men häremot anmärktes då, att »*fara* för krig» förelåg ju alltid. Eljest skulle vi ej ha behof af vare sig armé eller flotta. Därför ändrades, som sagdt, uttrycket till öfverensstämmelse med 74 § regeringsformen, »befaradt eller påbörjadt fientligt angrepp».

Ur militär synpunkt har jag, som sagdt, icke något emot förslaget, men däremot finner jag det ur konstitutionell synpunkt mycket »märkvärdigt». Det förefaller, som om man af banko- och riksgäldsfullmäktige, hvilka dock äro valda för helt andra värf, ville göra ett slags öfverkrigsråd öfver statsrådet med uppgift att bedöma, om ett anfall är börjadt eller att befara. Detta är betänkligt, ty det är inkörsporren för en regerande riksdag — ett slags ständigt utskott skulle här uppväxa. Då man därtill lägger, att man ej gärna kan tänka sig något fall, där landstormen kunde användas till gränsskydd, utan att på samma gång mobiliseringsorder gifves rörande någon del af första uppådet, t. ex. åtminstone hemortens regemente, ty icke kan man väl tänka sig att försvara gränsen (kusten) mot ett befaradt eller påbörjadt angrepp af reguliära trupper, kan jag inte inse, att man med förslaget egentligen vinner något. Därför kan jag ej vara med därom. Om statsrådet skulle höra banko- och riksgäldsfullmäktige därom, huruvida pengar funnes till mobiliseringen — ja, det vore en annan sak, det kunde man förstå; men att använda dem som ett slags hake för att hindra öfvergrepp af Konungens rådgifvare, som ju handla under särskildt ansvar — göra dem till ett slags välfärdsutskott, det är en sådan nyhet i vår författning och så litet motiverad, att den ej synes mig böra antagas. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Trygger: Jag måste besvara kammaren med ännu några ord. Jag förstod icke logiken hos min ärade vän, som sist hade ordet. Han anförde som en betänklighet mot utskottets förslag om att banko- och riksgäldsfullmäktige skulle på detta sätt höras, att dessa herrar komme blott att hålla tillbaka och framkasta betänkligheter samt sålunda hindra eller fördröja inkallandet af landstormen. Men jag frågar honom då: om Kungl. Maj:t *vakt icke* har rätt att under de omständigheter, som utskottet i sin tilläggsbestämmelse till

Om ändring i vissa delar af värnpliktslagen.
(Forts.)

Om ändring i vissa delar af värnpliktslagen. nu gällande stadgande föreslagit, inkalla landstormen, hindrar detta icke än mer landstormens inkallande?

(Forts.)

Jag tillåter mig upprepa hvad jag förut sagt, att om det kungliga förslaget har något riktigt i sig — och det erkände den ärade talaren — så bör man antaga utskottets förslag; åtminstone kan detta icke kullkastas med de skäl, han anförde. Man får alltid förmedelst den af utskottet föreslagna bestämmelsen in landstormen tidigare än enligt nuvarande bestämmelser, som kräfva, att förut första uppådet blifvit inkalladt och riksdagskallelse utfärdad.

Jag tror för öfrigt icke, att det kan ligga något konstitutionellt betänkligt i att höra banko- och riksgäldsfullmäktige i en sådan situation som den ifrågavarande — jag tror för ingen del, att därigenom skulle skapas något välfärdsutskott.

Som sagdt, om man vill saken, bör man icke hafva några betänkligheter mot förevarande från formell synpunkt kanske något bristfälliga anordning.

Herr Björnin: Ja, det är i allmänhet ganska svårt att läsa innantill, men jag trodde, att den ärade ordföranden i lagutskottet hade riktigt läst 28 § mom. 2 i värnpliktslagen. Där står icke, att första uppådet eller del däraf skall vara inkalladt, utan blott att beslut skall vara fattadt om inkallandet. Om detta beslut fattas kl. 1/210 en dag, hindrar det icke att fem minuter därefter utfärda riksdagskallelse och fem minuter senare besluta landstormens inkallande. Men det låter sig ju säga, att det i vissa fall kan vara, formellt taget, fördelaktigt för dem, som besörja arméns mobilisering, att kunna komma litet förr med landstormens inkallande. Detta är hela innebörden i Kungl. Maj:ts förslag, och det har ju visst fog för sig; men utskottets förslag har intet fog för sig, ty enligt detta inblandas i saken personer, som icke kunna antagas a priori ha kompetens att yttra sig i dessa frågor och som icke behöfva eller kunna åläggas hafva denna kompetens, då de blifvit valda för en helt annan uppgift.

Herr Sjöcrona: Då jag hade den äran att vara ordförande å lagafdelningen i 1901 års särskilda utskott, anser jag mig skyldig att yttra några ord i denna fråga.

Emot Kungl. Maj:ts förslag kan ju med skäl göras den anmärkningen, att formellt kan enligt detta förslag landstormen inkallas på ett tidigare stadium än till och med första uppådet. På grund däraf var det ock, som särskilda utskottet, på sätt herr Björnin erinrat, formulerade om 36 § till öfverensstämmelse med den lydelse, som lagutskottet nu gifvit åt paragrafens första stycke. Detta anser jag för min del vara riktigt. Men utskottet har sökt att ändock tillmötesgå syftet i Kungl. Maj:ts framställning genom det föreslagna andra styrket. Mot detta har gjorts den erinran, att det skulle möta konstitutionella betänkligheter att inhämta yttrande af banko- och riksgäldsfullmäktige. Ja, det kan ju ligga någon sanning däri; men

i utomordentliga fall måste man ju anlita utomordentliga utvägar. Jag måste säga, att i det utomordentliga fall, hvarom här är fråga, vore det nästan bättre, om Riksdagen icke vore samlad; ty fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret kunna svara på en dag, men skall Riksdagens yttrande inhämtas, lärer svar icke kunna erhållas på så kort tid, då intet ärende får behandlas utan att först remitteras till utskott. Då kommer nog svaret att dröja åtminstone tre eller fyra dagar och kommer kanske för sent. Jag anser därför, att man kan ansluta sig till utskottets förslag.

*Om ändring i
vissa delar af
värnplikts-
lagen.
(Forts.)*

Herr Trygger: I anledning af den näst siste talarens anmärkning om innanläsningen vill jag påpeka, att jurister och militärer läsa lagar på litet olika sätt och kanske ändå kunna försvara hvar och en sin ståndpunkt. Jag tror icke, att man kan säga annat, än att ett uppåd är inkalladt, då Kungl. Maj:t fattat beslut om dess inkallande. Åtminstone är det då »inkalladt» enligt mitt språkbruk, men militären kanske icke anser det inkalladt, och då har den ärade talaren enligt den åskådningen rätt.

Herr Björlin: Det kan ju hända, att beväringens första uppåd, juridiskt sedt, är inkalladt, då beslut därom är fattadt i statsrådet, men faktiskt är det det icke, ty uppådet kan ju icke samlas genast, utan det dröjer en längre eller kortare tid, innan samlingen hinner ske. Först när uppådet står vid gränsen, inordnad i arméns truppförband, är det de facto inkalladt. Och det är ju för att skydda denna operation som landstormen inkallas, för hvars inkallande första bevaringsuppådet inkallande de jure är föreskrifvet såsom ett villkor.

Jag tror, att det var en obefogad anmärkning, som den siste ärade talaren framställde, då han talade om olika tolkning hos jurister och militärer i *detta* speciella fall.

Vidkommande hvad den högt ärade ordföranden i lagafdelningen af 1901 års särskilda utskott anförde, nämligen att Riksdagen skulle först höras, innan andra uppådet och landsstormen inkallades, så står det ingenstädes föreskrifvet i värnpliktslagen, att Riksdagen skall vara samlad dessförinnan, utan blott att riksdagskallelse skall vara utfärdad, ej heller att, om Riksdagen är samlad, Konungen skall skriva och fråga Riksdagen, om han får inkalla beväringens andra uppåd eller landstormen. Det fordras blott i detta fall som villkor, att beslut fattats om att någon del af *första uppådet* skall inkallas; detta är allt.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Man kan icke neka till, att det väckte en viss förvåning, då man läste den formulering, som utskottet velat gifva åt Kungl. Maj:ts förslag, och jag hade tänkt, att, då lagutskottets ordförande nu uppträdde ett par, tre gånger till försvar för utskottet, man skulle af honom fått höra några flera skäl än hvad här blifvit framlagda. Ett skäl uti hans första anförande

*Om ändring i
vissa delar af
värnplikts-
lagen.*
(Forts.)

var, att man icke velat lägga för stor makt i Kungl. Maj:ts hand, men jag får härvidlag säga, att jag lägger hellre denna stora makt i Kungl. Maj:ts hand än jag vill anlita den utvägen att låta fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret hafva med denna sak att göra. Hvad i all rimlighets namn hafva de att skaffa med frågan, om delar af svenska arméns stridskrafter skola inkallas? Då man utser dessa fullmäktige, torde man se till helt andra kvalifikationer än som i detta fall erfordras. Kungl. Maj:t har ju sina ansvariga rådgifvare. Hvarför då fordra ett hörande af en delegation, som icke är ansvarig för någon i denna del? Jag förstår nog, att utskottets förslag kommit till genom en kompromiss i syfte att få förslaget lättare igenom i medkammaren, men det finnes ingen trygghet för, att man får det igenom där ändå, och i så fall har Första Kam-maren genom ett eventuellt bifall till utskottets förslag för framtiden slagit in just på den vägen, som nämndes af gottlandsrepresentanten herr Björlin, nämligen att låta fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret blifva en i viss mån regerande riksdag. Detta skäl gör, att jag för min del yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag i dess oförändrade form.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna paragraf vore framställda följande yrkanden: 1:o) att utskottets förslag till paragrafens lydelse skulle godkännas; 2:o) att för paragrafen skulle antagas den lydelse Kungl. Maj:t föreslagit; och 3:o) att paragrafen skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till det under 2:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 14 och 19 innevarande april bordlagda utlåtanden:

n:o 55, i anledning af väckt motion angående lagbestämmelser i syfte att bereda innehafvare af förlagsinteckning större trygghet mot förlust i de fall, då rörelsen öfverlåtes å annan person eller flyttas från ort till annan, och

n:o 56, i anledning af väckt motion angående förlagsinteckning i jordbruksinventarier,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 14 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utlämnande af lån till ekonomiska landtmannaföreningar.

Ifrågasatt utredning angående ekonomiska landtmannaföreningars understödjande med statslån.

I anledning af en inom Andra Kammaren af herr *N. J. Broander* väckt motion, n:o 74, hade Andra Kammaren i enlighet med sitt fjärde tillfälliga utskotts hemställda beslutit att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, »det Kungl. Maj:t behagade föranstalta om utredning, huruvida samt på hvilka grunder och villkor ekonomiska landtmannaföreningar böra understödjas genom lån af statsmedel, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan utredning må föranleda.»

Sedan detta beslut blifvit Första Kammaren delgifvet, hade denna kammare hänvisat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 1, som på andragna skäl i nu föreliggande utlåtande hemställt, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut.

Herr af Ekenstam: Jag beklagar, att tiden är så långt framskriden och att jag dock måste taga herrarnes tid i anspråk, men det har synt mig, att saken är tillräckligt viktig, för att den icke skall gå utan yttrande förbi.

För hvar och en, som genomläst det föreliggande betänkandet, synes det, att det slutliga resultat, hvartill utskottet kommit, harmonierar tämligen litet med hvad utskottet ställt upp som motiv för detsamma. Som vi se här, har ju utskottet först och främst sagt, att dessa landtmannaföreningar äro af synnerligen stor vikt och att det är synnerligen godt arbete, som de uträtta. Om man äfven får afskilja en afdelning, som utskottet icke anser behöfva något understöd, så är dock alldeles uppenbart, att utskottet önskar, att en del föreningar på ett eller annat sätt måtte understödjas. Utskottet kommer i slutet af sin motivering till det resultat, att det skulle vara hushållningssällskapen, som borde räcka den stödjande handen. I det afseendet är det emellertid tydligt, att det icke finnes någon som helst utsikt, att hushållningssällskapen för närvarande skola kunna lämna något verkligt eller effektivt understöd. Hushållningssällskapen hafva sina medel så starkt anlitade, att hvad som skulle kunna lämnas till detta ändamål voro tämligen litet. Detta har ju också utskottet erkänt. I betänkandet står ju, att det skulle vara för att bereda hushållningssällskapen möjlighet att öka sin understödjande verksam-

*Ifrågasatt
utredning
angående
ekonomiska
landtmanna-
föreningars
understödjande
med stats-
lån.*

(Forts.)

het i detta afseende som utskottet hoppades, att möjlighet måtte be redas härför, men det är just för att komma till en sådan möjlighet, som Andra Kammaren för sin del beslutit en föregående och inledande åtgärd. Det är just för att få en utredning om hvilka särskilda föreningar, som borde understödjas, på hvad sätt man skulle understödja dem och hur anordningarna därvid borde ställas som nu ett riksdagsbeslut behöfves. Allt detta har utskottet, öfver hufvud taget, talat om, men dock icke velat draga konsekvensen däraf genom att ansluta sig till det förslag, som Andra Kammaren antagit. Det synes mig som det vore viktigt, att Första Kammaren ej instämde med sitt utskott, enär dels kammaren på det sättet kunde synas vara ganska likgiltig för den rörelse, som här är i fråga, dels skulle, om frågan på annat sätt komme upp t. ex. genom en sådan enskild motion, som i fjol väcktes om direkt anslag till dessa föreningar, en sådan då genast kunde besvaras med, att man icke visste, hur penningarne skulle användas. Också torde det vara alldeles gifvet, att skola öfver hufvud taget dessa föreningar, som i allmänhet just äro sammansatta af personer, som hafva ytterst svaga ekonomiska grunder, kunna existera uti vårt ganska kapitalfattiga land, så böra de också, för att kunna få den rätta styrkan, likaväl här som utomlands kunna påräkna en stödjande hand. Af allt detta är det för mig klart, att en sådan utredning, som här är föreslagen, är på sin plats. Jag anhåller därför om bifall till den hemställan, som i Andra Kammaren redan vunnit bifall.

Herr Svedelius: Som kammaren behagade finna och äfven den föregående talaren antydt, så har utskottet alldeles icke ställt sig ovilligt till själfva idén uti den föreliggande frågan. Utskottet har dock icke kunnat på de skäl, som Andra Kammaren anfört, biträda det beslut, hvartill den kommit. Utskottet yttrar här i slutet af sitt betänkande: »höjandet af de s. k. småbruken är en uppgift af så stor nationalekonomisk och social betydelse, att intet bör försummas för att stödja den rörelsen i sådan riktning, som nu dess bättre rätt allmänt tagit sin början äfven här i landet.» Således se herrarna därutaf, att utskottet har ställt sig sympatiskt till förslaget om stöd- jandet just af småbruken, men se vi efter hvad Andra Kammaren har uttalat såsom grund för den utredning, som den begär, så finna vi, där särskildt utsagdt, att »andra landtmannaföreningar, såsom kontroll- föreningar, *tjurföreningar* och andra afvelsföreningar, hjälpas måhända bäst, såsom hittills i viss mån ägt rum, genom bidrag till bestridande af deras organisations- och förvaltningskostnader.»

Det är således icke dessa *tjurföreningar* och afvelsföreningar, som skulle blifva föremål för statslånet enligt Andra Kammarens mening och således skulle icke någon utredning om deras ställning ifrågakomma. Hvad är det då för utredning, som begäres från Andra Kammaren? Jo, därom läser man i utlåtandet följande: »De s. k. *inköps- och försäljningsföreningarne* åter, hvilka drifva affärsrörelse

och hafva behof af förlagskapital, hafva mindre gagn af understöd i sådan form, men äro däremot mera betjänta af att erhålla lån mot billig ränta och utan alltför stora fordringar på den säkerhet, som skall ställas.»

Det är sålunda till en början att märka, att dessa inköps- och försäljningsföreningar, som drifva affärsrörelse, äro de, som Andra Kammaren i sitt beslut framhållit böra med lån understödjas och hvarom utredning begäres. Det låneunderstöd, som skulle lämnas dem — det betonas särskildt — skulle lämnas mot billig ränta och utan för stora fordringar på säkerhet. Det har åtminstone hittills icke varit vanligt, att Riksdagen vid beviljande af lån velat underlåta fästa behörigt afseende vid säkerheten.

Hvad nu själfva dessa föreningar, som nyss omnämndes, beträffar, så har utskottet hyst den uppfattningen, att det skulle vara ganska betänkligt att slå in på den vägen, att just dessa inköps- och försäljningsföreningar, som drifva affärsrörelse, skulle företrädesvis, framför afvels- och tjuvföreningar, blifva föremål för en sådan statshjälp. Skulle man slå in på den vägen och lämna en sådan handräckning åt idkare af små jordbruk, då ligger det mycket nära till hands, att äfven från andra näringar i landet likartade anspråk skulle framställas. Det finnes nämligen arbetare- och konsumtionsföreningar, samt tjänstemannagrupper med flere, som bildat föreningar för att köpa upp varor för sina behof. Likaväl som man tillfredsställer anspråk på staten för att understödja jordbruksidkare i sådant syfte, likaväl kunna äfven sådana anspråk med samma berättigande ställas från andra håll på likartad hjälp, såsom till industriidkare med flere. Utskottet anser däremot det vara af största betydelse, att just dessa föreningar, som Andra Kammaren icke ansett böra med statslån understödja, blifva föremål för dylik hjälp. Om en sådan uppfattning anses riktig, vill jag fråga, hur det kan blifva möjligt att i denna sak få ett lika lydande beslut i båda kamrarna, då grunderna därför skulle vara alldeles konträrt olika. Att båda kamrarna i lika lydande skrifvelse till Kungl. Maj:t skulle begära en utredning, hvori den ena kammaren afser beredande af statshjälp åt vissa föreningar, hvilka den andra kammaren förklarar sig anse icke böra åtnjuta sådant, medan den sistnämnda kammaren åter vill, att utredningen skall afse understöd åt andra föreningar hvilka den förstnämnda åter icke vill tillerkänna sådan hjälp, måste leda till orimligheter.

Utskottet försökte verkligen att komma till ett likartadt förslag d. v. s. till samma kläm som Andra Kammaren, men fann, att då man skulle ställa upp grunderna därför, blef det alldeles omöjligt att kunna finna någon samstämmighet mellan hvad Andra Kammaren redan beslutit och hvad utskottet för sin del kunde föreslå. Man kunde därför icke komma till något annat resultat än att afstyrka frågan i den form, hvori den för närvarande ligger. Däremot ville utskottet antyda, att rätta vägen för att vinna målet skulle vara, att en ny motion i ämnet vid kommande riksdag afgifves, såvida icke

*Ifrågasatt
utredning
angående
ekonomiska
landtmanna-
föreningars
understödjande
med stats-
lån.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ulredning
angående
ekonomiska
landtmanna-
föreningars
understödjande
med stats-
lån.*
(Forts.

regeringen själf skulle vilja taga initiativet i frågan, hvarvid borde afses, att medel för ändamålet ställes till hushållningssällskapens förfogande. Utskottet föreställer sig nämligen dessa vara de lämpligaste mellanhänderna för att förmedla de olika lånen till småbrukarne. Om en sådan motion eller än bättre något kungl. förslag i ämnet framkomme, så hyser utskottet den förhoppningen, att Riksdagen skall med sympati omfatta ett sådant förslag.

Det är sålunda icke på grund af motvilja för själfva saken, utan på grund af omöjligheten, enligt utskottets förmenande, att sammanjämka de olika grundtankarne som utskottet kommit till det slut, som det gjort, nämligen att hemställa, att kammaren icke måtte bifalla Andra Kammarens beslut. Jag anhåller, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton: Jag ber att få tacka utskottet för dess i motiveringen uttalade önskan att vilja höja de s. k. »småbrukarne i ekonomiskt och socialt hänseende» och tror, att man med verkligt jämnmod kan bära detta uttalande, då man betänker, huru det mindre jordbrukets förkofran har i Tyskland och Danmark höjt hela landets ekonomiska ställning genom en storartad export af landtmannavaror, synnerligast i Danmark under de senare åren. Vi se där, huru dessa landtmannaföreningar åstadkommit en kollosal äggexport och huru alla möjliga föreningar där stegrat landtbruket. Det är svårt för en mindre, men icke för en större landtbrukare att göra sina inköp. Den förre har icke tid att tänka därpå och kan ej heller hafva tillräcklig erfarenhet. Det enda möjliga för honom är att genom sammanslutning med andra få råd att aflöna en kompetent person och sålunda tillgodogöra sig dennes erfarenhet härutinnan. Det är just för att göra detta, som man i Danmark och delvis äfven i Sverige bildat landtmannaföreningar till inköp.

På många håll, åtminstone i den provins jag tillhör, äro landtmännen, äfven de små, tämligen kapitalstarka och kunna skaffa sig kredit, men det finnes andra delar af landet, där krediten är svår att få, och i allmänhet äro icke penninginrättningarna dem bevägna. Såvidt jag icke är illa underrättad, hafva i Danmark dessa landtmannaföreningar fått understöd af staten i form af lån mot säkerhet endast af deras eget namn. Detta skulle vara till hjälp äfven här i landet. Jag kan icke tro, att staten skulle därigenom iklåda sig någon risk, ty, såvidt jag vet, har i Danmark staten icke lidit några förluster. Genom att lämna lån åt småbruket höjes nämligen jordbruket, och detta är till stort gagn för landet i dess helhet. Jag ber att få yrka bifall till Andra Kammarens beslut i frågan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle biträda Andra

Kammarens i ämnet fattade beslut; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 14 och 19 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 9, i anledning af Andra Kammarens beslut i fråga om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot användning af taggig stängseltråd till hägnader.

*Ifrågasatt
förbud mot
användning
af taggig
stängseltråd
till hägnader.*

I en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 1, hade herr *J. J. Byström* föreslagit, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utfärda erforderliga bestämmelser i syfte att användning af taggig stängseltråd måtte förbjudas vid uppförandet af hägnader, där fara däraf kunde uppstå för människor eller djur.

I anledning af ifrågavarande motion, som varit hänvisad till Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts behandling, hade nämnda kammare, enligt därifrån ankommet protokollsutdrag, med afslag på utskottets hemställan och med hufvudsakligt bifall till en i ämnet afgifven reservation, för sin del beslutit, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda i hvilken utsträckning förbud mot användning af taggig stängseltråd såsom hägnad lämpligen kunde utfärdas samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill den verkställda utredningen kunde föranleda.

Första Kammarens tillfälliga utskott hade på anförda skäl hemställt, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Grefve Lewenhaupt: Denna fråga tyckes icke vara af någon stor betydelse, och det är väl därför som Första Kammarens tillfälliga utskott har kommit till det slut, som det gjort. Man skulle då måhända tycka, att jag icke borde upptaga kammarens tid för denna underordnade fråga, men för dem, som haft någon erfarenhet, huru stängningsanordningar med den taggiga stängseltråden på landet kunna vara till mycket stor förmåga och skada, tror jag, att det är naturligt, att med den erfarenhet om dylika hägnader, som jag haft, jag kommit i det predikamentet, att jag anser mig nu böra yttra några ord.

Som vi veta, är det en sort af denna stängseltråd, som införts från Amerika och som är försedd med skarpa taggar. Den är ytterst farlig. Jag har sett exempel på, att kreatur, som nattetid kommit att gå emot dem, blifvit ytterst illa skadade. Nu säger utskottet, att det »icke vill förneka att den taggiga stängseltråden kan medföra faror och åstadkomma skador, men utskottet håller före, att statsmaktens ingripande genom förbudslagstiftning bör inskränkas till så-

Ifrågasatt förbud mot användning af taggig stängseltråd till hägnader.
(Forts.)

dana fall, där rättelse mot missbruk ej kan på annat sätt vinnas, och föreliggande fråga torde icke vara af sådan beskaffenhet». Ja, det är visserligen sant, att statsmakten i allmänhet ej bör ingripa i sådana här småsaker, men jag vet sannerligen icke något sätt, hvarpå en jordbrukare på landet, som har illvilliga grannar, som använda denna stängseltråd till hägnader, skall kunna skydda sig. Han kan icke hålla vakt om djuren nattetid, och då händer det ofta, att de genom skrämsel eller af annan orsak springa mot stängseltråden och blifva svårt lemlästade. Jag tror, att de senaste årens erfarenhet — som vi sett, hafva tidningarne haft att omtala på flerfaldiga platser att skada skett af detta slags hägnader — detta borde mana oss att genom lagstiftning lägga hinder i vägen för att personer må kunna, mången gång af ren illvillja, sätta upp sådan stängseltråd och därigenom göra det nästan omöjligt för andra personer att på egna egoområden släppa ut sina djur. Det synes mig, som om denna fråga skulle kunnat ordnas på administrativ väg och genom Kungl. Maj:ts befallningshafvandes åtgärd bringas till rätt lösning, men, mig veterligen, har icke något sådant ägt rum. Jag tror, att Riksdagen bör fästa den lagstiftande högsta maktens uppmärksamhet på denna sak, och att det bör förebyggas, att icke alltför stora skador uppkomma genom ett allmänt bruk af taggig stängseltråd. Jag yrkar därför, att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Friherre Tam m: Af utskottets betänkande torde kammaren finna, att detta tillfälliga utskott icke ställt sig i opposition mot det önskemål, som motionären framhållit, utan tvärtom är af samma åsikt som han i fråga om den taggiga stängseltrådens farliga beskaffenhet. Utskottet har emellertid funnit, att denna fråga torde vara för liten, för att Riksdagen i sin ordning skulle skrifva till Kungl. Maj:t och begära en lagstiftning för att förhindra användande af ett stängselmaterial, som i vissa afseenden är farligt. Är det emellertid så, att Första Kammaren skulle önska att i detta fall skrifva till Kungl. Maj:t, så alltför gärna för utskottet. Utskottet har ansett, att det icke kunde vara behöfligt och att målet skulle kunna vinnas på ett mycket enklare sätt, nämligen genom meddelande af upplysning till de personer, som kunna vara i behof af sådant, om det olämpliga i att använda denna taggiga stängseltråd. Jag tror, i motsats till den förre ärade talaren, att grannarne icke skulle vara så oresonliga, att, när för dem påvisades, att denna tråd kunde vara till fara för kreaturen, de skulle envisas att bibehålla densamma. Om det hade sagts, att med hänsyn till järnvägarnas stängsel den största fara skulle uppstå, kunde jag tänkt mig, att det vore större fog för saken, ty dessa järnvägsförvaltningar hafva icke samma intresse som grannarne på landet. Dessa senare hafva i allmänhet kreatur, hvilka de vilja hafva skyddade. Dessutom är det att märka, att det finnes flera slag af stängseltråd — jag har prof på ett slag här i min hand — som stänga lika väl som den taggiga, men som icke innebära samma faror, och

de torde mycket väl kunna användas. Som sagdt, utskottet skall icke lägga hårdt på sinnet, om Första Kammaren besluter en skrifvelse till Kungl. Maj:t i saken, men nog torde den få anses obehöflig. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Grefve *Lewenhaupt* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och biträder Andra Kammarens i ämnet fattade beslut.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 19;

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 14 och 19 innevarande april bordlagda memorial n:o 10, angående förändrad inredning af byggnaden för riksbankens afdelningskontor i Malmö, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående lönerogeringar för prästerskapet i föreslagna nya församlingar i Stockholm.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående anslag för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminarier och den därmed förenade normalskolan för flickor m. m.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

1:o i anledning af väckta motioner om ändringar i stadgan angående skjutsväsendet;

2:o i anledning af väckt motion angående grunderna för aflöning af lärare vid fortsättningsskolor;

3:o i anledning af väckt motion angående aflöningen till ämneslärare vid högre folkskolor; samt

4:o i anledning dels af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar afvensom stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kungl. Maj:ts högsta domstols afdelningar samfaldt, dels ock af berörda förslag föranledda, i statsverkspropositionen gjorda framställningar om höjning af anslaget till högsta domstolen och nedre justitierevisionen.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till delar af riksdagsbeslutet:

n:o 1, ingressen;

n:o 2, slutmeningen;

n:o 3, angående val af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;

n:o 4, angående nedsättning af afgiften för inrikes postförsändelses rekommendation m. m.;

n:o 5, angående nedsättning af afgiften för inrikes postpaket m. m.;

n:o 6, rörande ändrad lydelse af 3 § i lagen angående jordfästning den 25 maj 1894;

n:o 7, rörande tillägg till 9 § i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863;

n:o 8, angående ändrad lydelse af 65 § utsökningslagen samt af 30 § konkurslagen;

n:o 9, angående ändrad lydelse af 25 kap. 20 § strafflagen;

n:o 10, angående lag om oäkta barns arfsrätt efter moder och mödernefränder;

n:o 11, angående ändringar i gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m., prästgård samt tingshus och häradsfängelse;

n:o 12, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 13, angående verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af

det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

n:o 14, angående ändring i gällande tullsats å smärgelduk m. m.;

n:o 15, angående lagstiftningsåtgärder för stäfjande af illojal konkurrens;

n:o 16, angående afskaffande af de i 32 § värnpliktslagen föreskrifna mönstringarna;

n:o 17, rörande ändring i vissa strafflagens bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende samt af lydelsen af 58 och 122 §§ i strafflagen för krigsmakten;

n:o 18, angående förändrad organisation af den kontroll, som af staten utöfvas öfver bankverksamheten;

n:o 19, angående val af två fullmäktige i riksbanken och tre fullmäktige i riksgäldskontoret samt suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk;

n:o 20, angående förändrad lagstiftning rörande verkställighet af icke laga kraft ägande utslag i brottmål; samt

n:o 21, angående ambulatorisk handel med tobak å gator och allmänna platser.

Justerades elfva protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kam-
maren åtskildes kl. 4,¹⁷ e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
